

Nr 151.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående utgivande av livränta till T. A. B. Johansson m. fl.; given Stockholms slott den 5 mars 1948.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

Allan Vougt.

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms
slott den 5 mars 1948.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Vougt.

I det följande framlägger jag tre ärenden, beträffande vilka ersättning jämlikt militärsättningsförordningen av formella skäl icke kunnat medgivas

men där likväl sådan ersättning av billighetsskäl synes mig böra tillerkännas vederbörande. Vidare upptager jag till behandling ett ärende om utgivande av livränta i annan ordning.

1:o.

Under övning med Höganäs befälsutbildningsförenings ungdomsavdelning natten mellan den 25 och den 26 april 1943 skadades studeranden *Torsten Arvid Bengt Johansson*, född den 21 juli 1928, av ett löst skott i ena ögat med påföljd att detta sedermera måste bortopereras.

De närmare omständigheterna vid olyckan voro följande.

Johansson var vid olyckstillfället avdelad såsom spejare men hade dömts ur striden, varvid han lagt sig ned i ett vägdike. En övningsgrupp framryckte därefter under avlossande av lösa skott över det dike där Johansson låg. På grund av rådande mörker kom därvid en av de framryckande att lossa ett skott mot Johansson på nära håll. Träflisor från skottet träffade honom i vänstra ögat.

Omedelbart efter olyckan verkställd undersökning gav vid handen, att ren olyckshändelse måste anses föreligga.

Efter vård å ögonkliniken vid Lunds lasarett, där kostnaderna erlades av befälsutbildningsföreningen, syntes Johansson icke få något men efter olyckshändelsen. I slutet av år 1945 inträffade emellertid en så allvarlig försämring att det skadade ögat måste bortopereras. Enligt intyg från lasarettets ögonklinik var försämringen en direkt följd av olyckshändelsen.

Sedan Johansson hos Höganäs befälsutbildningsförening begärt ersättning för den ådragna skadan, har föreningen i skrivelse den 16 maj 1947, under förmälan att föreningen saknar tillgångar för att kunna tillmötesgå Johanssons begäran, hos Kungl. Maj:t hemställt, att kronan måtte utgiva ersättning till Johansson på grund av skadan. Föreningen har härvid framhållit att, därest nuvarande bestämmelser i militärsättningsförordningen varit gällande vid tidpunkten för olycksfallet, Johansson torde varit berättigad till ersättning från riksförsäkringsanstalten.

Försvarets civilförvaltning har i ärendet inhämtat riksförsäkringsanstaltens yttrande, vari uttalas att, enligt anstaltens mening, i förevarande fall bör tillämpas stadgandet i 1 § 2 stycket förordningen den 18 juni 1927 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, enligt dess lydelse intill den 1 juli 1944. Enligt detta stadgande ägde Kungl. Maj:t, där förhållandena ansågos böra därtill föranleda, besluta om ersättning till vederbörande i huvudsaklig överensstämmelse med grunderna i militärsättningsförordningen. Anstalten har hänvisat till att Kungl. Maj:t i liknande fall på av anstalten gjord framställning funnit gott medgiva att ersättning finge utgå. Beträffande arten och storleken av den ersättning, som i överensstämmelse med grunderna i militärsättningsförordningen skulle kunna utgå till Johansson, har riksförsäkringsanstalten, efter angivande av grunderna för beräkningen, anfört bland annat följande.

Sjukpenning synes böra utgå till Johansson med 2 kronor 50 öre för dag för tiden 27 april—22 maj 1943 och 8 december 1945—4 januari 1946. Jämlikt 10 § militärsättningsförordningen skall emellertid å sjukpenningen för tiden 27 april—22 maj 1943 och 8—22 december 1945, då Johansson varit intagen å Lunds lasarett, till täckande av vårdkostnaden avdragas 75 öre för dag.

Enär Johansson från Höganäs stads erkända sjukkasse erhållit sjukpenning med en krona för dag för tiden 11 december 1945—4 januari 1946, bör ifrågasvarande belopp avdragas från den sjukpenning, som kan komma att tillerkännas honom enligt grunderna för militärsättningsförordningen.

För tiden 23 maj 1943—7 december 1945 torde livränta böra utgå efter en invaliditetsgrad av 12 % eller med 280 kronor för år samt för tiden från och med den 5 januari 1946 under Johanssons återstående livstid efter en invaliditetsgrad av 25 % eller med 583 kronor 34 öre jämte ersättningsstillägg från och med den 1 juli 1946 med 246 kronor för år jämlikt 4 § förordningen den 29 juni 1946 angående provisorisk förbättring av vissa ersättningar i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring vid förstärkt försvarsberedskap m. m.

Därjämte synes ersättning böra utgå för poliklinisk behandling med tillhoppa 60 kronor, för ögonproteser med sammanlagt 60 kronor samt för resor mellan Höganäs och Lund med tillhoppa 204 kronor 60 öre.

Slutligen torde livräntetillägg för förnyelse av ögonprotes böra utgå från och med den 9 maj 1947 med 28 kronor för år.

Civildförvaltningen har i yttrande den 2 januari 1948 anslutit sig till vad riks-försäkringsanstalten i ärendet anfört samt tillstyrkt, att ersättning medgives Johansson med av anstalten föreslagna belopp.

Statskontoret har i utlåtande den 30 januari 1948 i likhet med civilförvaltningen biträtt vad riks-försäkringsanstalten anfört i ärendet. Enligt statskontorets mening borde emellertid ersättningsfrågan avgöras under riksdagens medverkan.

Departementschefen. I likhet med myndigheterna finner jag, att Johansson bör beredas ersättning enligt grunderna i militärsättningsförordningen. Av Johansson från Höganäs stads erkända sjukkasse uppbyren sjukpenning torde med hänsyn till dess ringa belopp av praktiska skäl härvid icke böra avdragas. Då det kan anses i viss mån tveksamt, huruvida deltagandet i den ifrågasvarande övningen är att betrakta såsom militärtjänstgöring enligt militärsättningsförordningen i dess vid tiden för olyckshändelsen gällande lydelse, synes riksdagens medgivande böra utverkas.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att på grund av förutnämnda olycksfall må till Torsten Arvid Bengt Johansson från anslaget till bidrag till ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, utbetalas ersättning enligt grunderna i militärsättningsförordningen.

2:o.

Trädgårdsmästaren Johan Nordell, Ånge, född den 8 november 1900, var under tiden 17 februari—16 april 1942 inkallad till beredskapstjänstgöring vid

Jämtlands fältjägarregemente. Under militärtjänstgöringen besvärades Nordell av hosta och nattsvett varför han vid två olika tillfällen sjukanmälde sig. Vederbörande läkare ansåg dock icke Nordells sjukdom vara av sådan art att den föranledde sjukskrivning. Då Nordells tillstånd efter beredskapstjänstgöringens slut icke förbättrades, besökte han i juli 1942 vederbörande provinsialläkare och remitterades i augusti samma år till centraldispensär för röntgenundersökning utan att därvid någon sjukdom kunde påvisas. Den 23 september 1942 insjuknade Nordell med hög feber och intogs på Sundsvalls lasarett där han vårdades för septisk höftleds- och knäledsinflammation till den 22 juni 1943. I december 1943 vårdades han ånyo på lasarettet 14 dagar för septisk ledinflammation och sockersjuka.

Då Nordell genom ledinflammationen erhöll kvarstående, betydande invaliditet, ingav han i november 1943 framställning om ersättning jämlikt militärsättningsförordningen. Genom beslut den 12 maj 1944 förklarade emellertid riks försäkringsanstalten, att Nordells framställning om ersättning icke kunde bifallas, enär militärtjänstgöringen icke skäligen kunde antagas ha väsentligen bidragit till sjukdomarna. Sedan Nordell anfört besvär över anstaltens beslut, fann försäkringsrådet genom utslag den 9 januari 1945 ej skäl göra ändring i överklagade beslutet.

I skrivelse den 7 maj 1947 har Nordell hemställt om ersättning enligt militärsättningsförordningens grunder. Nordell har framhållit, att han visserligen redan vid inställelsen till militärtjänstgöringen var besvärad av en grundlig förkylning men att hans hälsotillstånd under militärtjänstgöringen försämrades därigenom att han icke erhöll den vård som hans sjukdomstillstånd bort föranleda. Till stöd för sin framställning har Nordell åberopat bland annat ett av regementsläkaren vid Jämtlands fältjägarregemente i samband med anmälan till riks försäkringsanstalten avgivet intyg av den 18 november 1943 av innehåll att det syntes sannolikt att militärtjänsten väsentligen bidragit till uppkomsten av Nordells ledsjukdom.

Riks försäkringsanstalten har i ett den 16 maj 1947 avgivet utlåtande anfört bland annat, att anstaltens beslut den 12 maj 1944 grundats på ett yttrande av anstaltens överläkare, professorn A. Troell.

Försvarets sjukvårdsförvaltning, som i ärendet införskaffat utlåtande från medlemmen av sitt vetenskapliga råd, medicine doktorn H. Malmros, har i yttrande den 18 juni 1947 förklarat sig anse, att militärtjänsten skäligen kan antagas ha bidragit till sjukdomens svårartade utveckling och med anledning därav föreslagit, att Nordell måtte tillerkännas ersättning med belopp, motsvarande ersättning enligt militärsättningsförordningen.

Försäkringsrådet har i ett den 23 januari 1948 dagtecknat utlåtande framhållit bland annat följande. Före meddelandet av sitt utslag den 9 januari 1945 hade försäkringsrådet inhämtat utlåtande av sin medicinskt sakkunnige, docenten Alf Westergren. Sedan rådet anmodat riks försäkringsanstalten att meddela beslut, huruvida ersättning till Nordell skulle kunna utgivas med stöd av kungl. brevet den 20 juni 1947 angående prövning av vissa ärenden rörande

ersättning i anledning av sjukdom, ådragen under militärtjänstgöring, hade anstalten i beslut den 5 december 1947 funnit ersättning med stöd av nämnda brev icke kunna tillerkännas Nordell. Efter granskning av riks försäkringsanstaltens handlingar hade försäkringsrådet, som ånyo infordrat utlåtande av Westergren, icke funnit skäl vidtaga någon åtgärd i ärendet. Försäkringsrådet hemställde, att Nordells ansökan icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

I ett vid försäkringsrådets utlåtande fogat yttrande av docenten Westergren, dagtecknat den 13 januari 1948, har denne anfört: »Sedan nu fråga uppkommit huruvida ersättning skulle kunna utgå jämligt K. B. 1947, kan anföras, att rent medicinskt sett avslagsbedömandet icke kan anses tveksamt. Då däremot en viss del av sjukdomsutvecklingen torde försiggått under mil. tj. kan från övervägande formell synpunkt ett visst fog för ersättning enligt K. B. 1947 föreligga.»

Departementschefen. Under hänvisning till försvarets sjukvårdsförvaltnings uttalande, att militärtjänsten skäligen kan antagas ha bidragit till den svårartade utvecklingen av Nordells sjukdom, finner jag billighetsskäl tala för att Nordell tillerkännes den ersättning, vartill han skulle varit berättigad, därest militärsättningsförordningen varit tillämplig.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att från anslaget till bidrag till ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, må till Johan Nordell utbetalas den ersättning, som på grund av ifrågavarande sjukdomar skulle ha tillkommit honom, därest militärsättningsförordningen i förevarande fall varit tillämplig.

3:o.

Värnpliktige Erik Gösta Lennart Rydberg avled den 4 april 1947 till följd av lungtuberkulos som han ådragit sig under militärtjänstgöring. Den avlidnes änka Nanny Sofia Maria Rydberg, född Hedlund, har i skrivelse den 6 oktober 1947 anhållit att utan hinder av viss bestämmelse i 1927 års militärsättningsförordning bliva tillerkänd livränta enligt förordningen.

För änkas rätt till livränta enligt militärsättningsförordningen förutsättes, att äktenskapet slutits innan sjukdomen yppades. I detta fall upptäcktes sjukdomen, såvitt framgår av handlingarna, i slutet av mars eller början av april 1945 och äktenskapet ingicks först den 18 maj 1946. Sökanden har emellertid anfört, att hon och den avlidne ingått trolovning den 23 juni 1944 och uttagit lysning första gången den 11 mars 1945 samt att vigseln varit bestämd att äga rum den 19 maj 1945 men på grund av att sjuk-

domen kommit emellan måst uppskjutas. Av tillgängliga utdrag av lysnings- och vigselbok framgår, att lysning blivit kungjord den 11, 18 och 25 mars 1945 men icke avslutats med vigsel samt att lysning sedermera blivit ånyo kungjord den 14, 21 och 28 april 1946, varefter vigsel ägt rum den 18 maj 1946.

Riksförsäkringsanstalten har i utlåtande den 24 oktober 1947 under hänvisning till tidigare liknande fall tillstyrkt framställningen och anfört att, därest äktenskapet ingåtts innan sjukdomen yppades, sökanden skulle ha tillerkänts en årlig livränta att utgå från och med dagen efter dödsfallet så länge hon levde ogift med 600 kronor och provisoriskt tillägg från och med den 1 juli 1946 med 369 kronor för år jämte intill utgången av år 1948 dyrtidstillägg med 40 % å såväl livräntan som det provisoriska tillägget.

Statskontoret har i utlåtande den 16 december 1947 likaledes tillstyrkt livränta åt sökanden som om militärsättningsförordningen varit tillämplig.

Departementschefen. I likhet med de hörda myndigheterna förordar jag, att sökanden erhåller ersättning av statsmedel med belopp motsvarande vad som skulle ha utgått, därest äktenskapet slutits innan sjukdomen yppades.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att till Nanny Sofia Maria Rydberg må, så länge hon lever ogift, från anslaget till bidrag till ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, utbetalas den ersättning, som med tillämpning av militärsättningsförordningen skulle ha tillkommit henne, därest hon, när hennes numera avlidne man befanns lida av lungtuberkulos, varit gift med denne.

4:o.

Under en av försvarsstabens förströelsedetalj den 15 januari 1943 anordnad filmförevisning i en ordenslokal i Södra Möckleby på Oland fattade filmen i projektionsapparaten eld med påföljd att eldsvåda utbröt, varvid brädgårdsarbetaren O. T. Jonsson blev innebränd samt visst Jonsson och tidningsförsäljaren E. O. E. Andersson tillhörigt lösöre förstördes.

I anledning av det inträffade anställde vederbörande krigsfiskal vid krigsrätt åtal mot chefen för fältfilmsavdelningen vid försvarsstabens förströelsedetalj, värnpliktige nr 2147—45—35 L. O. A. Helling och fältbiografmaskinisten, värnpliktige nr 3398—45—39 A. L. Karlefur, vilka på grund av kommandering anordnat filmförevisningen. Den avlidne Jonssons moder, änkan Elina Olofsson, född år 1866 och ensam dödsbodeläggare efter Jonsson, samt Andersson framställde i målet yrkande mot Helling och Karlefur med anspråk på skadestånd, Elina Olofsson med livränta av 50 kronor för månad och 1 265 kronor för Jonsson tillhörigt vid branden förstört lösöre samt Andersson med 3 284 kronor för honom tillhörigt lösegendom, som förstörts vid branden.

I utslag den 11 december 1943 fann krigsrätten, att det icke kunde anses styrkt, att Helling eller Karlefur gjort sig skyldig till försummelse i tjänsten i de hänseenden krigsfiskalen lagt dem till last, och ogillade såväl krigsfiskalens som Elina Olofssons och Anderssons i målet förda talan. Krigshovrätten, där krigsfiskalen, Elina Olofsson och Andersson besvärat sig, yttrade i utslag den 24 november 1944, att av utredningen i målet visserligen måste anses framgå, att vid ifrågakomna av försvarsstabens förströlsedetalj anordnade filmförevisning icke iakttagits i förordningen den 3 juni 1932 med vissa bestämmelser angående biografer och filmförevisning i säkerhetssyfte meddelade föreskrifter om bland annat projektionsapparats beskaffenhet och platsen för sådan apparats uppställande i biograflokal och att detta varit anledningen till eldsvådan. Enär åsidosättandet av berörda säkerhetsföreskrifter likväl med hänsyn till vad i målet upplysts — särskilt till det förhållandet att Helling och Karlefur såsom värnpliktiga kommenderats till sina befattningar vid fältfilmsverksamheten utan att ha vederbörligen instruerats om den med filmförevisningar förenade brandrisken och angående innehållet i förenämnda till förhindrande därav utfärdade förordning — skäligen icke borde tillvitats Helling och Karlefur såsom tjänsteförsummelse av beskaffenhet att för dem medföra ansvar eller ersättningsskyldighet, prövade krigshovrätten rättvist fastställa det slut krigsrättens utslag innehölle.

Kungl. Maj:t har enligt utslag den 5 november 1945 ej funnit skäl göra ändring i krigshovrättens utslag.

I skrivelse den 30 september 1946 ha Elina Olofsson och Andersson framställt krav mot kronan i anledning av branden och därvid yrkat ersättning med enahanda belopp som i rättegången.

I anledning av ifrågavarande framställning ha *försvarets civilförvaltning* och *arméförvaltningen* (intendenturavdelningen) i skrivelse den 28 november 1947 anmält att ämbetsverken — i likhet med försvarets skaderegleringsnämnd som avgivit yttrande i ärendet — anse att ifrågavarande brand uppkommit på sådant sätt, att kronan torde vara skyldig ersätta därvid uppkomna skador. Ämbetsverken, som icke funnit skäl till erinran mot storleken av de yrkade skadeståndsbeloppen, ha därför hemställt att Kungl. Maj:t måtte medgiva att såsom ersättning i förevarande avseende må tillerkännas Elina Olofsson dels 1 265 kronor för förstört lösöre, dels livsvarig livränta med 50 kronor för månad samt Andersson 3 284 kronor för förstört lösöre.

Genom beslut den 19 december 1947 har Kungl. Maj:t medgivit, att till Elina Olofsson finge utbetalas ett belopp av 1 265 kronor för förstört lösöre ävensom ersättning i form av livränta med 50 kronor för månad räknat från och med den 16 januari 1943 till och med den 30 juni 1948 samt till Andersson ett belopp av 3 284 kronor för förstört lösöre. Härjämte förklarade Kungl. Maj:t Sig vilja framdeles meddela beslut rörande frågan om livränta till Elina Olofsson för tiden efter den 1 juli 1948.

Departementschefen. I likhet med myndigheterna finner jag, att kronan

bör utgiva särskild ersättning till den genom ifrågavarande olyckshändelse omkomne Jonssons moder. Av riksdagen bör utverkas medgivande att ersättningen må gäldas av anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. På sätt tidigare i likartade fall ägt rum bör föreskrift meddelas därom, att å ersättningsbelopp icke må åtnjutas någon sådan tilläggsförmån som enligt gällande bestämmelser tillkommer pensionstagare.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att på grund av förutnämnda olyckshändelse må till änkan Elina Olofsson från och med den 1 juli 1948 från anslaget till pensioner och understöd m. m. utbetalas årlig livränta med 600 kronor med iakttagande att å den sålunda bestämda livräntan icke må åtnjutas någon sådan tilläggsförmån, som enligt gällande bestämmelser eljest tillkommer pensionstagare.

Med bifall till vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, under punkterna 1:o—4:o hemställt, förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gösta af Sandeberg.